

HADİSƏLƏR KONTEKSTİNDE

Dövlətçiliyimizə qarşı yönəlmış "mart hadisələri" təhlükəsi də xilaskarlıq missiyası ilə aradan qaldırıldı

1995-ci ilin mart hadisələrindən 30 il ötür. Lakin həmin qanlı hadisələrin izləri hələ də yaddaşlardan silinməyib. Azərbaycan dövlətçiliyi ciddi sinəq qarşısında qalmışdı, müstəqilliyimizi boğmaq istəyən qüvvələr yenidən səhnəyə çıxmış, ölkəni xaosa sürükləməyə çalışmışdır. O zaman hakimiyyət hərisliyinə qapılan bir qrup xəyanətkar ətraftına topladığı qeyri-qanuni silahlı birləşmələrin köməyi ilə müstəqilliyimizə qəsd etməyə cəhd göstərmişdi. Azərbaycanın beynəlxalq alamda artan niifuzundan narahat olan dağdıcı qüvvələr xarici havadarlarının təhribi ilə dövlət çevrilişinə əl atdılar. Lakin xalqın iradəsi və dövlətin qətiyyəti sayəsində bu makrılı plan iflasa uşradı.

Ulu öndər Heydər Əliyev respublikada dövlət çəvrilişi cəhdinin başı onun qarşısının alınması ilə bağlı 1995-ci il 19 mart tarixində müşavirə keçirdi. Məhz bu müşavirədə ulu öndər dövlət çəvrilişinə cəhd edən xəyanətkarların əməllərini bir daha ölkə ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırıdı. Mart hadisələri ilə bağlı bütün təfərrüatları xalqa çatdırıran dövlət başçısı Azərbaycan dövlətinin çətin və məşəq-qətli sınaqdan üzüağ çıxlığını xüsusi qeyd etdi: "Azərbaycan dövlətinin özünü qoruya bilməsi, Azərbaycan dövlətinin iradəsi nümayiş etdirildi. Biz haqq yolundayıq, ədalət yolundayıq. Biz müstəqil dövlətimizi qoruyuruq, onun inkişafını təmin edirik və bu yolda kim bize mane olacaqsası, öz cəzasını alacaqdır. Buna xalqımız da, işlərimizə mane olan ünsürlər, qüvvələr də əmin ola bilərlər. Xalqımıza bəyan edirəm ki, heç kim də çəşqinqılıq yaranmasın. Dövlət Azərbaycan xalqının hüquqlarının qorunması üçün əlindən gələni edəcəkdir. Bunu bəyan edir və xalqı buna əmin edirəm".

Ümumiyyətlə, həmin dövrde vəziyyət olduqca gərgin idi. 1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycan

ağır sınaqla üz-üzə qalmışdı. Ölke tam siyasi böhran içinde idi - bir tərəfdə şimalda "sadval" separatizmi baş qaldırır, cənubda "talış-muğan respublikası" xülyası dolaşır, qerbədə erməni işğal davam edir, paytaxtda isə kreslo davası səngimirdi. Ölke xaos içinde idi, hətta vətəndaş müharibəsi təhlükəsi qapını döyürdü. Ayrı-ayrı bölgelərdə silahlı qarşidurmalar baş verir, siyasi qüvvələr ha-kimiyet uğrunda mübarizə aparırı. Azərbaycan dövlətçiliyi uğurumun kənarına sürüklənirdi. Həmin dövrdə OMON-un Bakının 8-ci kilometr qəsəbəsində xüsusi qərargahı fəaliyyət göstərirdi. Bu strukturun bəzi rayonlarda da şöbəleri və bölkələri mövcud idi. Üstəlik, OMON-un rəhbəri Rövşən Cavadov daxili işlər nazirinin müavini vəzifəsində çalışırdı. Elə hadisələrin düyün nöqtəsi da buradan başlıdı. Tezliklə Heydər Əliyevə Rövşən Cavadovun bu vəzifədən narazılığı, daha yüksək posta - daxili işlər naziri kürsüsüne iddiyalı olmasının barədə məlumatlar çatdırıldı. Bununla yanaşı, Cavadovun Suret Hüseynovla tez-tez görüşdüyü və müxtəlif məsələlər etrafında söhbətlər apardığı ortaya çıxdı. Halbuki 1993-cü ilin 4 oktyabr hadisələrinin arxasında məhz Surət Hüseynovun da yandığı her kəsa məlum idi.

Suret Hüseynovun dövlət çevrilişi cəhdləri bəşə çıxsa da, hakimiyət herisliyi ilə alışib-yanan qüvvələr hələ de tam geri çəkilməmişdi. Onun vəzifədə qalan tərəfdarları 12-17 mart hadisələri zamanı yarımcıq qalmış məkrili niyyətlərini həyataya keçirməyə çalışıdalar. Lakin bu dəfə de uğursuzluğa düşər oldular. Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azerbaycanın müstəqilliyini ebedi etmək uğrunda apardığı mübarizəyə qısqanlıqla yanaşan qüvvələr yeniden meğlub oldular. Xalqın dəstəyi ilə qiyamın qarşısı alındı, ölkədə sabitliyi pozmaq istəyənlərin planları bir daha iflasa uğradı.

Oktyabr hadisələrindən sonra qeyri-qanuni siyahı dəstələrin törətdiyi özbaşinalıqlar barədə şikayətlər artmağa başladı. OMON-çular müxtəli müəssisələrə gedərək pul tələb edir, ölkədə miskən dəmir və digər metalları toplayaraq öz mənafelərinə uyğun istifadə edirdilər. Bu vəziyyət cəmiyyətdə ciddi nərazılıq varadırdı. Xüsusilə Qazaxda

OMON-un döyüşçüləri daha fəal idi. Onlar bölgədə silahlı toqquşma törədərək vəziyyəti gərginləşdirilər. Hətta Gəncədən də dəstələr bu qarşidurmaya cəlb edilmişdi. Əsas məqsəd Rövşən Cavadovun rəhbərliyi altında dövlət televiziyasına hücum etmək və ölkədə xaos yaratmaq idi. Məraqlıdır ki, bütün bu hadisələr baş verərkən prezident Heydər Əliyev Portuqaliyada - ATƏT-in Zirvə toplantısında iştirak edirdi. Ölkəyə qayıtdıqdan sonra Ümummilli Lider ilk növbədə Rövşən Cavadovun atası Bəxtiyar Cavadovu və tanınmış şair Bəxtiyar Vahabzadəni Prezident Aparatına dəvət etdi. Onlara açıq şəkildə bildirdi ki, əger OMON silahı yerə qoymasa və qarşidurmanı davam etdirsə, dövlət qüvvələri qərargaha müdaxilə edəcək. Bundan sonra Bəxtiyar Cavadov və Bəxtiyar Vahabzadə OMON-un qərargahına getdilər və Rövşən Cavadova prezidentin təkliflərini çatdırıldılar. Hətta yayılan məlumatlara görə, OMON tərkisi silah olunmağa və qarşidurmadan yayınmağa həzir idi.

Bu məsələdə Baş Qərargah rəisi Şahmuradov mühüm rol oynadı. O, Prezident Aparatında hadisələrin inkişafını yaxından izləyərək prosesin sülh yolunu ilə həlliinə töhfə verməyə çalışdı. Razılığın əsasən, OMON döyüşçüləri silahlarını dövlət orqanlarına təhvil verəcək və bir qismi Daxili İşlər Nazirliyində müxtəlif vəzifelərə təyin ediləcəkdi. Lakin vəziyyət yenidən gərginleşdi. Çünkü Rövşən Cavadovun qardaşı Mahir Cavadov tərk-silah prosesinə mane olmağa başladı. O, OMON-un qərargahına gələrək silahlı qüvvələri təhrik etdi və gərginliyi daha da artırdı. Artıq dövlət güc strukturları tam hazırlıq vəziyyətinə getirilmişdi. Azərbaycan yenidən həllədici bir məqamla üz-üzə idi: ya qanunsuz silahlı birləşmələr tam zərərsizləşdiriləcək, ya da ölkə növbəti təhlükəli qarşısızdurmayı sürükələnəcəkdi. Lakin Heydər Əliyevin qətiyyəti sayəsində Azərbaycan qanunsuzluğa və xaosa sürüklənməkdən xilas oldu, dövlətçiliyin sütunları bir daha möhkəmləndirildi.

Uzun süren proseslərdən sonra müdafiə qüvvələri üşyançıları dalana dırəmişdi. Müdafiə Nazirliyinin Silahlı Qüvvələri OMON-un qərargahını

tam müha-
sirəyə al-
miş və qi-
yamçılar a
son şansı ver-
mişdi: ağ bay-
raq qaldıraraq
təslim olmaq. Sa-
atlarla davam edən
çağırışlara, hökumət
nümayəndələrinin və hər-
bi rəhbərliyin meqafon vasi-
təsilə etdikləri müraciətlərə bax-
mayaraq, qiyamçılar silahlarını yere
qoymadılar. Neticədə əməliyyat başlandı
və qərargaha hücum əmri verildi. Lakin gözləni-
lən ciddi müqavimət olmadı. OMON döyüşüləri
asənlıqla təslim oldu, silahlarını yere qoydular.
Mahir Cavadov isə qəçməyi bacardı - o, dolayı
yollarla TIR maşınının içərisində gizlənərək mü-
hasirədən çıxdı və ölkəni tərk etdi. Hazırda onun

Nasıldır onu çıxarı və onu toru etti. Hazırda onu Avstriyanın Zalsburg şəhərində yaşıadığı bildirilir. Rövşən Cavadov isə təslim olmadı. O, döyüş zamanı ağır yaralandı və dərhal təcili tibbi yardım maşını ilə xəstəxanaya aparıldı. Həkimlər həyatını xilas etməyə çalışalar da, o, aldığı yaralardan dünyasını dəyişdi. Beləliklə, cəmi min nəfərə yaxın silahlı qüvvəye malik olan bu qeyri-qanuni dəstə qısa müddət ərzində tam zərərsizləşdirildi. Xoşbəxtlikdən ölkə miqyasında böyük insan tələfatı qeydə alınmadı. Təslim olan OMON-çular hebs edildi. 1994-cü ilin 4 oktyabr hadisələrində Surət Hüseynovun təşkil etdiyi qiyam zamanı qeyri-qanuni silahlı dəstələrin bir hissəsi sıradan çıxarılmışdısa, 15-16 mart hadisələrində bu qüvvələrin ölkədəki fealiyyətinə tamamilə son qoyuldu. Ədalet prinsipinə uyğun olaraq, günahkar şəxslər qanun qarşısında cavab verdiler. Bəziləri qısamüddətli hebs cəzasına məhkum olundu. Bununla da Azərbaycanın dövlətciliyinə qarşı yönəlmış daha bir təhlükə aradan qaldırıldı, ölkədə qanunun alılıyi bir daha təsdiq olundu.

Lakin Heydər Əliyevin siyasi uzaqqorənliyi, cəsareti və qətivvəti bu dəfə də dövlətcilikimizi xilas

etdi. Ölkənin şimal-qərb bölgəsində baş verən qı-yamı təşkil etməklə Azərbaycanı yenidən öz təsir dairəsinə salmağa çalışan xarici qüvvələr və on-ların xüsusi xidmət orqanları bir daha məğlub ol-dular. Beləliklə, dövlət müstəqilliyimizə yönəlmış növbəti təhlükə sovuşdu, Azərbaycan öz su-venliyini qorumağı bacardı.

Ulu öndər Heydər Əliyev 19 mart tarixində keçirilən müşavirədə üsyancılar üçün və bundan sonra həle də xəyanət hissi ilə dolub-daşanlar üçün bildirdi ki, milli və vətəndaş həmrəyliyini təmin etmek üçün hər kəs aylısın, başa düşsün: "Bəxtiyar Cavadovun oğluna yazdığı məktubda dediyi kimi, ziyanın yarısından qayitmaq da böyük işdir. Tamamilə müdrik sözlərdir, ata sözləridir. Əsrlərdən-əsrlərə keçən bir ifadədir. Mən indi o sözləri həmin bu işlərə qoşulmuş adamlara deyi-rəm: ziyanın yarısından qayitmaq da qazancdır, qayudır!"

Ulu öndər Heydər Əliyevin xilaskarlıq missiya-sı bir daha Azərbaycanı böyük bir bələdan qurtardı. Məhz onun dövəsi ilə aydınlaşan müstəqil Azərbaycan dövlətinin gələcəyi daha da parlaqlaşdı, əldə olunan zəfərlər, nailiyyətlər gələcək nəsillərə uğurlu miras oldu.

**Nurlan ABDALOV,
"Respublika".**